

TRENDBUREAU OVERIJSEL

VERSLAG CONGRES WONEN 2014

'Frits van Dongen geeft juist aan de niet-Rijksbouwmeester te zijn, want die bouwen niet meer door de evolutie van het beroep.

Elke Nederlander is trots op de Gouden Eeuw, de eeuw van het Paleis op de Dam, van de zeevaart en de prachtige schilderijen. Maar op Google kom je de tweede Gouden Eeuw niet tegen. Ook die kent iconen, zoals het gebouw van Beeld en Geluid, Rem Koolhaas de bekende architect, de haven en Karel Appel. Iedereen is geestelijk, intellectueel en welstandelijk verrijkt door de Gouden Eeuw. Dat geldt voor planologen, gemeentelijke diensten, architecten en bouwers. Van Dongen heeft met zijn bureau in een korte tijdspanne dit soort stedelijke plannen uitgewerkt, meer dan 120 complete woningbouwprojecten opgeleverd in relatief korte tijd. Dat is het gevolg van de periode waarin je zit. Er ontstond dan ook veel cultuur en theaters. Dit is niet alleen het gevolg van goede conjunctuur, maar is ook afhankelijk van de overheid. De overheid heeft een soort pindakaasstrategie, iedereen moet het goed hebben in Nederland en dezelfde waardes, zoals musea, dicht in de buurt hebben.

Van Dongen laat een beeld zien van de biënnale in Venetië in 2010, waarin de leegstand in Nederland op dat moment wordt verbeeld. Een status quo, nadat de crisis in 2008/2009 was begonnen. Onder andere stond er 8 miljoen m² kantoorruimte leeg. Van Dongen werd in die periode gevraagd Rijksbouwmeester te worden. Maar was er nog wel wat te bouwen? Hij is dan ook meer een Rijksadviseur binnen ruimtelijke ordening, dus ook over bijvoorbeeld water en landschap en stad en infrastructuur. Hij is met een hele club mensen richtinggevend aan ontwerpen en ruimtelijke ordening in Nederland.

Maar waar moet je nu naar toe in Nederland, zeker als je het idee hebt dat het zowel in de stedenbouw als architectuur anders moet. Van Dongen laat een aantal boeken zien en legt uit dat de nieuwste boeken nog steeds met dezelfde problemen worstelen als de schrijvers van de eerste boeken.

Hoe komen we hier uit en gaan we verder? En hoe kunnen we de kwaliteit die toen is neergelegd ombuigen naar een nieuwe cultuur? Niet naar een nieuwe bouwstroom of kolom, maar cultuur. Dan komt het aan op veel variëteit, experimenten en selecteren. Dingen moeten helemaal van elkaar ontkoppeld worden, zodat wanneer er een experiment omvalt de anderen daar geen last van hebben. Zo moet de nieuwe weg in de bonuscultuur gevonden worden.

Hoe is die nieuwe cultuur te benoemen in een paar ideeën? Er moet in ieder geval niet meer gebouwd worden voor leegstand, maar gefocust worden op hergebruik en bestaande voorraad. En gewerkt worden aan nieuwe verbindingen en coalities met andere partijen. Veel ruimer denken dan alleen het vakgebied, ook bijvoorbeeld met betrekking tot de financiële wereld. Maar het gaat ook om kleinschaligheid en identiteit en focus op de vitaliteit van steden en omgeving. Groen, water en de directe driedimensionale omgeving.

Toen in Hengelo een nieuw stadsdeel ontwikkeld moest worden, is het oude industriële verweven met het nieuwe. Stork ging weg, maar het ROC maakt gebruik van industriële hallen. Dit gedeelte vormt de nieuwe as van het zuidelijke deel van de stad naar het vernieuwde station en muzikaal popcentrum. In diezelfde periode vond een van de scholen in Hengelo een nieuwe locatie in een oude kerk, waarvoor de school de prijs voor opdrachtgeverschap heeft gekregen.

Van hergebruik was ook sprake in Winterswijk, waar de oude textiel fabriek het nieuwe

stadskantoor van het stadhuis werd. Een lang en moeizaam proces, waarbij uiteindelijk een aantal elementen met potentie en waarde is teruggebracht en gerenoveerd. De burgemeester had guts om dit te doen; Winterswijk heeft haar ontstaan tenslotte te danken aan de textiel.

Belangrijk in de hele hechte structuur van een stad, is om nieuwe invloed en functies in te brengen. Dat geldt bijvoorbeeld ook voor het oude Deventer ziekenhuis waar het congres is gehouden. De omgeving moet het traject doorgaan, maar Deventer heeft hiermee goud in handen. Bij de herontwikkeling van Geertruiduin, liep men aan tegen het feit dat het als monument werd bestempeld. Een projectontwikkelaar moet investeren en risico nemen.

Een ander belangrijk punt is identiteit. Een mooi voorbeeld is Deventer aan het water, wat Deventer karakteriseert. Elk gebied moet eigen vermogen hebben om de identiteit een eigen karakter te geven. Klarendal in Arnhem is ook winnaar van de Gouden Piramide. Deze woningbouwvereniging is geprezen, omdat ze buiten het boekje gehandeld hebben. Ze hebben van een stuk verrotte stad met drugs, een nieuw stuk stad gemaakt en het benoemd als modekwartier. Ze hebben dit met elkaar als nieuwe coalitie gedaan.

Dit zag Van Dongen ook in een dorpje in Friesland, dat is genomineerd voor de prijs. Zij creëerden een multifunctionele accommodatie voor de 1150 inwoners van het dorp. In overleg met omliggende zijn gemeenschappelijke activiteiten ontwikkeld voor de bevolking vanuit de zelfwerkzaamheid vanuit de gemeenschappen. Volledig op eigen kracht en allemaal door vrijwilligers. Een combinatie van een terugtrekkende overheid en de kracht van personen en het collectief.

Een andere genomineerde is de Natuurderij in Keizersrande aan de rand van Deventer. Een combinatie van ecologie, landschap, waterbeheer en zorg voor ecologische landbouw. Deze ontwikkeling is niet alleen ideologisch, maar verleent ook een extra identiteit aan Deventer en de omgeving. Het landbouwbeheer, natuurbeheer, bosbouw en recreatie zijn een monument voor de toekomst. Het toont een nieuwe mentaliteit.

In Brabant is in een initiatief van de provincie met het dorpsoverleg geprobeerd zorg voor de omgeving te ordenen en te stimuleren. Het gaat om initiatieven van instellingen die het zelf gaan doen als gemeenschap, de coördinatie en samenhang tussen verschillende dorpen als sterke unit.

Een ander voorbeeld om identiteit te verlenen aan een dorp, is het WK veldrijden, als centrum voor dit fietsevenement. Daardoor is een nietszeggend klein dorp op de kaart gezet.

Mensen die excelleren in 'Nederland wordt anders' hielden contact met elkaar, maar de briljantie van de ideeën hadden meer nodig dan alleen het onderling contact. Daarom is er nu een digitaal platform waarop bijzondere ideeën worden gedeeld. Van Dongen hoopt hiermee te komen tot een nieuwe bouwcultuur. Het moet van de aanwezigen op het congres en van deze jonge mensen komen, zeker bij gebrek aan de bemoeienissen waar we zo aan gewend zijn.

In Amsterdam-Noord was sprake van sterk vervuilde gebiedjes op industrieel erfgoed. Daar zijn alle oude woonboten bij elkaar gelegd om er ateliers van te maken. De boten staan op afstand van de grond, waarbij de aanwezige natuur zijn werk doet en de aarde reinigt en de mensen in een prachtig natuurgebied wonen. Dit is een typisch voorbeeld van nieuwe bouwcultuur, met hele specifieke toepassingen waar het nodig is. Er is een diversiteit aan ingrepen mogelijk in de stedelijke omgeving.

Om geld te krijgen om nieuwe bouwprojecten uit te voeren, zijn nieuwe coalities nodig. En niet alleen een nieuwe identiteit, maar ook een nieuwe bouwcultuur.

De voorbeelden zijn fascinerend en men moet blijven proberen met kleine initiatieven een nieuwe richting te vinden die voor hele gebieden een nieuw leven voor de toekomst kunnen aangaan.

Nederland zit niet meer te wachten op het standaard cataloguswonen. Vaak zijn deze woningen ook te duur en te groot. 'Nederland is anders' dacht, waarom niet hetzelfde type, maar op een nieuwe manier en meer naar de behoefte van de mensen. Het ontwerp dient als basis en wanneer mensen de woning kopen, kan samen de bouw prijs bepaald worden, die wel ligt in de range die men kan betalen. Een collectief van architecten kan samen hun privéwoning ontwerpen en maken en het kost geen cent meer. Dit is privaat opdrachtgeverschap, collectief georganiseerd.

'Im Osten gerh die Sonne auf'. Je kunt alleen maar beter worden van negatieve groei en voor de toekomst bezig zijn.